

Dimensionering

Hoe kun je markten verleiden tot het doen van investeringen in diversificatie van routes, en/of het aanleggen van extra capaciteit die op grond van normale marktomstandigheden niet nodig is, maar o zo handig is als de omstandigheden ineens niet zo normaal zijn? Dit is een typisch strategisch onderwerp waar we in de huidige ordening van de markt niet altijd zo gemakkelijk uit komen, want in welke dimensies moet je dan denken qua omvang, kosten, tijdsfactor, vertrouwen, onafhankelijkheid.

We hebben net een redelijk lange periode achter de rug waar door middel van regulering waardeketens van vet zijn ontdaan en de efficiëntie is opgevoerd. Inmiddels is men er ook van doordrongen dat nieuwe investeringen moeten worden uitgelokt om toekomstbestendig te blijven. Immers, consumenten, inwoners, burgers, belastingbetalers gaan er wel vanuit dat 'het systeem' blijft ingericht op het met enige flexibiliteit opvangen van calamiteiten of andere onverwachte wendingen in de energievoorziening.

Veel strategische investeringen komen niet of slechts moeilijk tot stand zonder de tussenkomst van

een overheid, waartoe het politiek-strategische domein behoort. Kennis van dergelijke investeringen en andere maatregelen kan het vertrouwen in de crisisbestendigheid vergroten en de emoties op de markt intomen. De aandacht voor de mogelijke gevolgen van een afsluiting van de Straat van Hormuz – een belangrijke verkeersader voor aardolie tussen de Perzische Golf en de Golf van Oman - was een goed moment om niet alleen de gevolgen, maar ook de mitigerende maatregelen te beschrijven. In veel artikelen ontbrak de balans.

Informatie

In de pers werden, met mooie kaarten ter illustratie, de gevaren voor de olievoorziening van een afsluiting van deze nauwe zeeengte voor de olieaanvoer uitvoerig uiteengezet. Niet altijd werd in de artikelen of rapportages gewezen op de omvangrijke export van LNG van Qatar naar vooral Aziatische markten en de steeds belangrijker wordende stroom van NGL (aardgasvloeistoffen) voor de markt in vloeibare brandstoffen. Een duiding van de belangrijkste afnemers van de olie uit de Golf had belangrijke nuances kunnen aanbrengen in de informatie. Het ontbrak echter in veel artikelen aan een opmerking over de omvang van de strategische ruwe olien-olieproductvoorraden, waaraan de lezer enig gevoel van comfort kon ontnemen. Immers, de overheden in de OESO-landen houden al enkele decennia strategische voorraden aan voor juist een calamiteit als deze.

Hoewel de stroom olie die dagelijks door de nauwe straat gaat aanzienlijk is, kan een stremming van deze stroom best enige tijd opgevangen worden door een combinatie van maatregelen die de vraag beperken en het aanbod enigszins compenseren.

Alternatieven

Zo ontbrak het ook aan informatie of de stroom olie via andere routes de wereldmarkt kan bereiken. Zo heeft Saoedi-Arabië al in de jaren tachtig een pijpleiding van de olievelden richting de Rode Zee aangelegd om een aanzienlijke hoeveelheid olie niet door de Straat van Hormuz te vervoeren. Ook ligt er nog een pijpleiding van Irak naar Saoedi-Arabië om via de Rode Zee te kunnen exporteren. Deze pijpleidingcapaciteit is een erfenis van de Iran-Irak oorlog en de toenmalige problemen met vervoer in het Golfgebied. Vanuit Abu Dhabi wordt momenteel een pijpleiding aangelegd om olie naar de kust van de Golf van Oman te brengen, net voorbij de Straat van Hormuz.

Er bestaan dus wel degelijk enkele alternatieve routes voor olie uit de Golf, hoewel de langere reistijd van de olie vooral in Azië, als belangrijkste afnemers van olie uit het gebied, voor problemen kan zorgen. Ook is het betrekken van olie uit andere landen niet altijd een oplossing omdat raffinaderijen, waar de marges toch al dun zijn, afhankelijk zijn van een bepaalde mix van oliesoorten om de juiste hoeveelheid olieproducten voor hun markt te produceren.

Nuance

Een afsluiting van de Straat van Hormuz is ernstig en zal ongetwijfeld de nodige onrust op de wereldmarkten teweeg brengen, maar deze is veel minder totaal dan in veel media werd voorgespiegeld. Althans, als de informatie waarop gehandeld wordt ook de juiste is. Overheden in zowel producerende als consumerende landen hebben, rekening houdend met geopolitieke en andere calamiteiten, geanticipeerd met strategische investeringen in infrastructuur en voorraden die voor een normale situatie niet nodig zijn, maar die wel de effecten van een dreiging van een Iraanse afsluiting behoorlijk kan verminderen. In de afgelopen jaren is ook veel geïnvesteerd in een betere relatie tussen producerende en consumerende landen, zodat de lusten en lasten van strategische investeringen beter kunnen worden verdeeld. Dit vergt echter samenwerking en investeringen door de hele waardeketen om voldoende vertrouwen te scheppen dat calamiteiten van grote of kleine aard door het systeem kunnen worden opgevangen. De lusten en lasten zijn echter asymmetrisch verdeeld en maken het moeilijk om deze in gemakkelijke of moeilijke x-factoren te vangen, laat staan dat ze gelijkelijk verdeeld worden tussen samenlevingen.

Coby van der Linde is hoofd van het Clingendael International Energy Programme en hoogleraar Geopolitiek en Energiemanagement aan de Rijksuniversiteit Groningen. ■